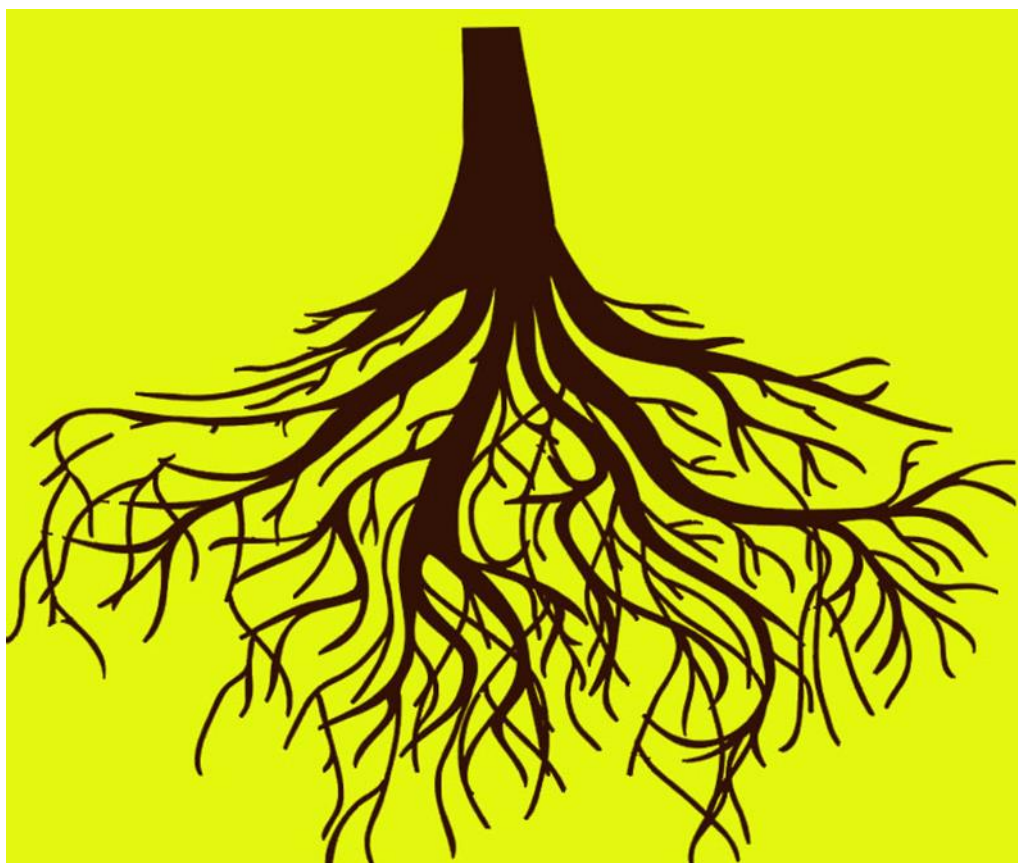

**Коріння української анімації: В'ячеслав Левандовський,
Іполит Лазарчук**

Майже сто років тому, в дуже далекому 1927 році, **В'ячеслав Левандовський** створив перший український мультфільм, «**Солом'яний бичок**», – це і було зернятко, з якого виросла славетна українська анімація.

Фото 1. В'ячеслав Левандовський

Тепер ми навіть не можемо уявити світ без комп'ютерів, телевізорів, планшетів і мобільних телефонів. Важко повірити, що можна зробити дуже цікавий мультик без програми Photoshop та мобільних додатків. Але завжди є людина, яка щось створює найпершою. Таким і *був В'ячеслав Левандовський*. Для 10-хвилинного мультику «Солом'яний бичок» він не тільки сам створив сценарій, вигадав і намалював усіх персонажів, але й зробив власноруч кінознімальний анімаційний апарат. Левандовський сам намалював 15 000 кадриків і вигадав анімаційну техніку «еклер» (коли знімки справжніх об'єктів перемальовували в анімацію. Ця видатна людина і є батько української анімації.

Що ж таке «еклер»?

Правда в тому, що це не тістечко, а назва спеціального анімаційного апарата для створення мультфільмів. «Eclair» – у перекладі з французької – «блискавка». Приклад: актриса грає роль Білосніжки і її знімають на плівку (ми знаємо, що у 20 сторіччі всі фільми знімалися на плівку, цифрових камер ще не вигадали), потім через спеціальний апарат зображення з плівки збільшують, і художник-аніматор обмальовує кожну картинку. Кожну! Вручну!

Мал. 2. Кадр з фільму «Солом'яний бичок»

Зовсім недавно зібралися українські аніматори з різних куточків України і відтворили персонажа першого українського мультику в рамках ініціативи «90 років української анімації»: <https://www.youtube.com/watch?v=vc87A9p9K8o>.

Завдання:

- перегляньте з учнями анімаролик;
- запропонуйте:
- обрати героя, якого найбільше вподобали;
- намалювати власну версію солом'яного бичка.

Потім настали непрості часи для української анімації та українських аніматорів, але це вже зовсім інша історія.

Воно під землею, ми його не бачимо, але коріння – основа життя будь-якого дерева і будь-якої справи.

І от 60 років тому, коли ще навіть не народилися твої бабусі та дідусі, в дуже далекому 1959 році, у Києві у щойно створеному Творчому об'єднанні художньої мультиплікації на студії «Київнаукфільм» почали знімати свій перший мультфільм, «Пригоди Перця», і тривало це аж два роки, до 1961. День у день, годину за годиною всі фахівці, про яких ти дізнався на наших перших заняттях, створювали його.

Художнім керівником та режисером (разом з Іриною Гурвич) був Іполит Лазарчук, який плекав і ростив оте посаджене 1927 року зернятко української анімації.

Фото2. Іполит Лазарчук

У ті часи в Україні не було ані шкіл, ані інститутів, у яких навчали б анімації, тому на студію приходили працювати молоді люди, які просто любили та трішки вміли малювати. І вся ця молодь училася анімації самостійно, під час роботи над фільмом. Через десять років вони стануть славетними українськими режисерами і художниками, творчість яких вивчають у сучасних світових анімаційних школах і кіноінститутах.

Мультфільм **«Пригоди Перця»** і в наш час не втратив художньої та суто анімаційної виразності.

По-перше, тема забруднення навколишнього середовища актуальна сьогодні, як ніколи.

Які довкільні проблеми залишилися? Які стали більші?

По-друге, на озвученні фільму грав справжній симфонічний оркестр, а це від 36 до 72 музикантів, які працювали над 20-хвилинним мультиком!

По-третє, мальована анімація така рухлива і динамічна, що й зараз далеко не кожний художник-аніматор зможе так намалювати.

Отже, наше деревце піросло і випустило першу квіточку – **«Пригоди Перця»**, 1961, де зухвалий коротун з головою у вигляді перцю, озброєний мітлою, активний і голосистий, бореться з недбайливими

начальниками, що забруднюють природу, і з бракон'єрами, які посягають на життя звіряток у заповіднику.

Поміркуйте з учнями:

- ✓ Чому головний герой – червоний перець?

Тут ми тобі допоможемо. Бо ми знаємо, що так називався найпопулярніший в Україні гумористичний журнал «Перець», який передплачувала чи не кожна родина. Гострий червоний нищівний перчик «давав перцю» бюрократам, злодіям, недбальцям і творив сміх! А ще в «Перці» була спеціальна рубрика для скарг читачів, яка й давала поживу і відправляла перчити.

- ✓ Напиши як ти розумієш вислів «Дати перцю!»

Мал. 3. Обкладинка журналу «Перець»

- ✓ Як ти думаєш, хто за фахом наш Перчик?

Мал. 4. Кадр із фільму «Пригоди Перця»

Перегляньте з учнями мультфільм:

<https://www.youtube.com/watch?v=OFAj8c-2tnU>.

Запропонуйте:

- Назвати проблемами довілля, з якими бореться Перць?
- Чи вони актуальні сьогодні?
- Пригадати, які стихійні лиха, про які вони чули, можуть бути спричинені подібними ж причинами?

Авторки дуже побоювалися, що сучасні діти, які зростають на фіксиках і машах із ведмедями, не стануть дивитися, тому попросили Діму Коваленка, який навчається у 5 класі ЗОШ №98 м. Києва прорецензувати. І ось що він написав:

«Цей мультфільм хоч і старий, але досі актуальний. Все зроблено на всі сто, суміш двох мов дає бездоганний результат. Перць - спочатку ігнорував золоту рибку, але коли почув, що воду забруднює місто, – дуже схвилювався, зразу усунув цю проблему. Мені хочеться побільше таких чудових мультфільмів».

- Запропонуйте учням написати мінірецензію на цей фільм.

Іполит Лазарчук так любив анімацію і був нею захоплений, що зміг «з нуля» зробити дієву і дуже успішну анімаційну студію.

Фото 3. Творче об'єднання художньої анімації

Наше анімаційне, ще маленьке деревце потребувало турботи й ніжності жіночих рук. Завдяки жінкам-режисерам Ніні Василенко та Ірині Гурвич воно зміцнилося й розквітло.

Стовбур українського анімаційного дерева : Ніна Василенко, Ірина Гурвич

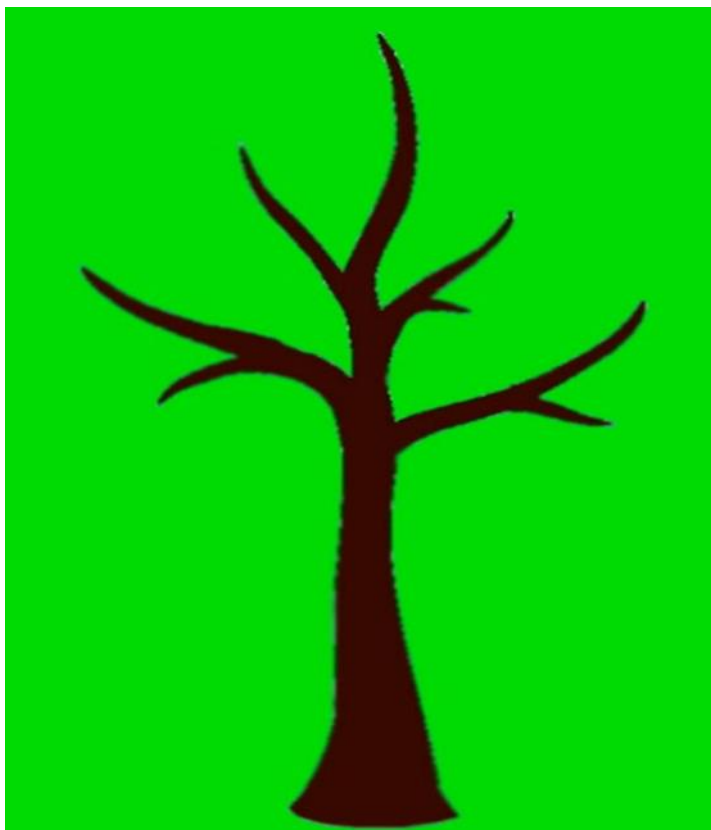

Фото 4. Ніна Василенко

Ніна Василенко – режисер-новатор і блискучий художник уперше почала створювати мультфільми саме про Україну і для України. Вона дуже любила український фольклор, пісні та розпис і вклала всю свою любов до рідної землі у фільми, й 1965 року створила анімаційний фільм «**Микита Кожум'яка**».

Це легенда про киянина, що пробрався крізь печенізьку облогу до князя Святослава і врятував Київ.

У фільмі використана незвичайна на той період стилістика. Ми дивимося мультик, ніби гортаємо книжку з картинками (але без сторінок). Якусь перегорнули швидко, а якусь довго роздивляємося і звертаємо увагу на кольори. Кольорова гамма фільму тепла та красива, дає відчуття повітря, сонця та землі. Правда, схоже на те, як малювали в часи Русі?

Мал. 5. Ілюстрація до книги початку XI століття

Мал. 6. Головний герой фільму «Микита Кожум'яка»

Перегляньте з учнями анімафільм:

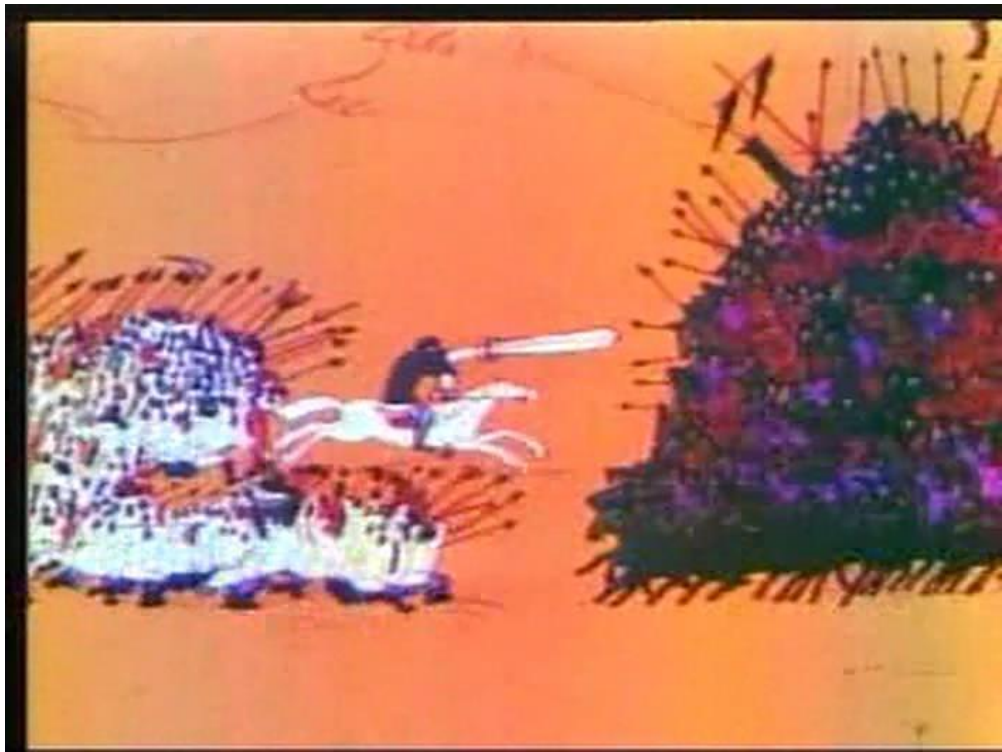
<https://www.youtube.com/watch?v=SLbMJN-5TIY>.

Зверніть увагу, що озвучено російською мовою. Це тому, що в ті часи українську мову вважали другорядною, хоча в 80% шкіл велося навчання українською мовою.

Поміркуйте:

- ✓ Які кольори автори використовують, щоб передати емоції? Чому ці кольори такі промовисті?

Перед тобою рекламний постер анімафільму. Його мета – підштовхнути до перегляду. Як ти думаєш, чому автори обрали саме цей епізод?

Мал. 7. Постер мультфільму «Микита Кожум'яка

Маруся Богуславка – одна з найпопулярніших українських народних героїнь. Письменники, поети, драматурги дуже часто зверталися до образу цієї жертвної героїні.

«Маруся Богуславка», режисер Надія Василенко, 1966

Мультфільм за мотивами народного епосу про Марусю Богуславку, українську історію, далекі часи, набіги татар/турків на українську землю. В один такий набіг багато народу вбили, а ще більше забрали в полон. Була серед невольників Маруся Богуславка. Пан турецький звернув на неї увагу і захотів узяти її до себе в гарем. Довго вона пручалася, та все ж погодилася, виношуючи одну думку, як би допомогти своїм краянам. І от одного разу, коли султан міцно заснув, вона допомогла втекти невольникам.

Мал.8. Кадр фільму «Маруся Богуславка»

Буває так, що у фільмі використовують уже давно написану та відому музику – класичні або популярні мелодії чи пісні. Проте зазвичай запрошують композитора, щоб він написав для фільму чи іншого аудіовізуального твору нову, оригінальну музику.

Працюючи над фільмом, композитор передовсім пише головну тему, яка називається лейтмотив. Далі спеціально для фільму, на цю написану ним тему, він робить кілька версій аранжування. Наприклад, в одному фільмі головна тема (лейтмотив) може звучати в різних версіях: у виконанні одного музичного інструмента (рояля, скрипки, флейти, гітари, саксофона тощо) або у версіях, де цю мелодію виконує великий симфонічний оркестр, рок-група чи виконавець.

Перегляньте з учнями анімафільм:

<https://www.youtube.com/watch?v=5DVWia04ELI>

Завдання:

- Об'єднайте учнів у пари. Попросіть одного розповісти про музичну тему, яка супроводжує Марусю Богуславку, а другого – про тему, що характеризує Пана турецького і його палац.

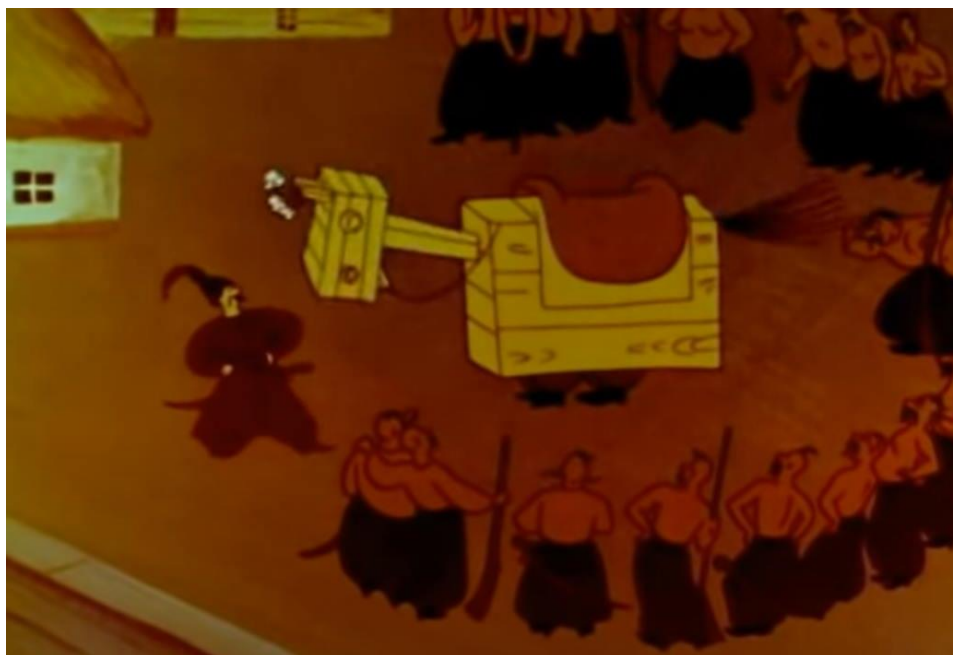
В обох випадках основою анімафільмів послуговували легенди – народне казкове сказання або оповідання про якісь події чи життя людей.

«Пригоди козака Енея», режисер Ніна Василенко, 1969

https://www.youtube.com/watch?v=Q_jNc7Z_NLQ

За мотивами «Енеїди» Івана Котляревського. В образах античних богів письменник висміяв панство XVIII століття.

Перед тобою **троянський кінь** – мітична споруда у вигляді коня, з допомогою якої греки здобули перемогу в Троянській війні. 10 років тривала війна за м. Трою. Греки зробили величезну фігуру дерев'яного коня, сховали туди загін, а самі відплили від острова, начебто назавжди. Зранку троянські розвідники оглянули спалений табір, побачили дерев'яного коня і ввезли його до міста. Вночі грецькі вояки вийшли з коня і здобули Трою.

Мал. 9. Кадр з фільму «Пригоди козака Енея»

Завдання:

- Придумати синоніми до вислову «троянський кінь».

Мал. 10. Квіти українського анімаційного дерева

Фільми Ніни Василенко – це прекрасні, вишукані квіти нашого анімаційного дерева.

Фото5. Ірина Гурвич

Ірина Гурвич – неймовірно продуктивна та багатогранна людина, взірець надзвичайної, неослабної з роками працездатності та працелюбності. Разом з Іполитом Лазарчуком Ірина Гурвич мало того, що створила Творче об'єднання художньої мультиплікації на студії

«Київнаукфільм», довгі роки була його беззмінним художнім керівником, наставником найкращих українських режисерів, художників та аніматорів, а й сама як режисер створила за 29 років 34 анімаційні фільми та написала 10 анімаційних сценаріїв.

Її мультфільм **«Як жінки чоловіків продавали»** 1972 року загальновідомий. Тут і народний гумор, і жартівлива пісня «Ой там на товчку, на базарі, жінки чоловіків продавали», веселі та яскраві персонажі забезпечили фільмові неймовірний успіх.

Мал 11. Кадр із фільму «Як жінки чоловіків продавали»

Перегляньте фільм:

<https://www.youtube.com/watch?v=DImkrkIdTzI>.

Продискутуйте:

- ✓ Як виглядають жіночі персонажі в цьому фільмі?
- ✓ А чоловічі?
- ✓ Чому саме такий світ героїв?

Без Ірини Гурвич наше анімаційне деревце не стало б таким міцним, витривалим і плодовитим. Вона як його стовбур.

Уявімо, що наше анімаційне деревце вчиться у школі. І тепер воно тільки-но закінчило молодшу школу і перейшло у 5 клас. Отже, що воно вже має? Головне – це чудовий, дружній колектив талановитої молоді – режисери, художники, аніматори та сценаристи. Вони обожають анімацію та завзято працюють. І зовсім скоро маленькі гілочки перетворяться на пишні гілки з чудовими плодами.

**Гілочка, яка усміхається з українського анімаційного дерева:
Алла Грачова**

Найдобріша гілочка – це дивовижна режисерка **Алла Грачова**.

Фото 6. Алла Грачова

Вона створювала фільми для малечі, для діток, які ходять у садочок і ще не вміють читати та писати. В її мультиках дуже багато добра і любові до світу. Герої – симпатичні та добрі звірятка, що живуть у чарівних лісах.

Фільми Алли Грачової дуже любили не тільки діти, а й дорослі. Дорослим теж потрібна любов і доброта, щоб вони могли віддавати її своїм дітям.

«Ведмедик і той, що живе в річці», 1966

Ведмедик побачив відображення в річці і злякався. За порадою Зайця, він узяв палицю, але і той, що живе в річці, теж узяв палицю. Мудрий Їжак порадив Ведмедикові посміхнутися і подружитися з тим, що живе в річці.

Цей фільм здобув першу в історії української анімації міжнародну нагороду – гран-прі «Золота тувелька» – в чехословацькому Готвальді.

Мал. 12. Кадр з анімафільму «Ведмедик і той, що живе в річці»

Завдання:

- Перегляньте з учнями мультфільм:

<https://www.youtube.com/watch?v=jI4K9CT2Xr8>.

Поєднай персонажів у тій послідовності, у якій вони зустрічаються ведмедикові.

1	
2	
3	
4	
5	

Картка 1

Картка 2

Картка 3

Картка 4

Картка 5

